

Virumaa Krimmi sõjas

Oliver Pagel
ajaloolane

1854. aasta aprillis tabas Vene tsaaririigi kõrgemaid sõjaväelasi halb üllatus: sama kuu 19. päeval oli Soome lahele saabunud ootamatu külaline. See tähendas Suurbritannia ja Prantsusmaa ühendatud sõjalaevastiku jõudmist Tallinna reidile.

Liitlaste sõjalise eskaadri halolu viitas vaid ühele tõsisajale – juba 1853. aastal alanud Krimmi sõja kauged sündmused olid lõpuks Eestimaa le jõudnud.

Inglaste lahingukäskude hulka kuulus nõue sinne rannik blokeerida. Tuli asuda kaitse organiseerimisele Eestimaa kubermangus, mis tähendas ka Virumaa julgeoleku tugevdamist.

Rannavahid peavad olema "kasinad wina jomises"

Esmane oht ähvardas Virumaad eelkõige mere poolt, kuna kõige halvema stsenaariumi korral tuli arvestada liitlaste dessandiga Virumaa rannikule, mille tõrjumiseks aga vägesid nappis. Seepärast alustati 1854. aastal vaatluspunktide võrgu smist kogu sinise ranniku ulatuses.

Rannavalve ja vaatluspunktide loomise võtsid enda peale kohalikud rannaäärsed mõisnikud, kes pidid mereasjandust tundvate talupoegade hulgast

võimekaid rannavahte värbama. Nimetatud rannavalvuritele anti nende tegevuse koordineerimiseks eestikeelsed käsud-keelud ja juhised, kus nõuti, et talupojad "peavad kasinad ollema wina jomisse polest ja öiete hästi walwama".

Ühe punkti all aga kirjeldati tabavalt dessanti maandava vaenlase visuaalseid tundemärke: "Inglismaa madrused ei kannakrono rided. Inglismaa jalla wäel on punnane munder, Prantsusema jalla wäel sinnised kued ja punnased püksid." Virumaa rajatavad vaatluspunktid polnud mõeldud otseseks ranniku kaitseks, vaid õigel ajal vaenlase kohta teadete saamiseks.

Tänase Lääne-Virumaa territooriumile jäi kaheksa niisugust vaatluspunkti, paiknedes joonel Malla–Kunda–Selja–Karula–Vihula–Sagadi–Palmse–Aaspere mõis.

Meeste nappus ja keisri meelitused

Kestvad lahingud nõudsid suuri inimohvreid. Seepärast korraldati Eestimaa Krimmi sõja ajal nekrutivõtmisi, kusjuures tavaliselt võetavate sõdurite normi ületati ligi kaks korda.

Taolisest verekümnisest ei pääsenud ka Virumaa.

Nii näiteks nõuti 1854. aasta sügise nekrutivärbamise käigus Virumaa lõunapoolsetest kihelkondadest kokku 100 meest, kusjuures Roela mõis pidid loovutama seitse, Porkuni mõis aga üheksa nekrutit.

Loomulikult ei jäänud see viimaseks korraks, sest sõjaperioodil võeti Virumaalt nekruteid neljal korral. Pideva vaenu-tegevuse tõttu oli kaubandus

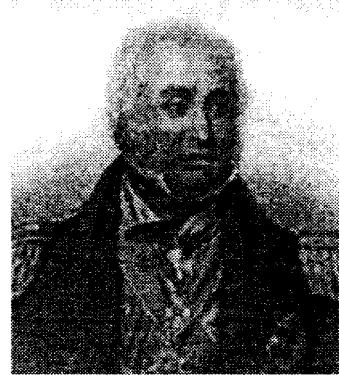
häiritud, mistõttu osa mõisaid ei tahtnud vajalikest töö-kätest loobuda ning viivitasid nekrutite andmisega.

Sellisele omaalgatuslikule sammule reageeriti karmilt: riiklike korralduste eirajaid ähvardas karm rahatrahv. 1854. aastast pärinevad teated Käru mõisa soovimatusest oma mehi kroonule loovutada.

Tähelepanu väärivad aga faktid, et juba 1807. aastal oli Käru mõisale määratud 20 rubla suurune trahv nekrutivärbamisel ilmnunud viivituste pärast.

Kuid ka erakorralised nekrutivõtmised ei leevendanud üha kasvavat meeste nappust tsaararmee.

Probleemi lahendamiseks pöördus Nikolai I 1854. aastal

Inglise eskaadri juhtis Soome lahte Briti admiral Napier.

Eestimaa tsiviilkuberneriga vahendusel Virumaal oma vanaduspõlve veetvate erusoldatite poole palvega taas Tema Majesteedi teenistusse astuda.

Naasmine relvajõudude koosseisu võis toimuda ainult vabatahtlikkuse alusel, sest kord erru saadetud soldatid olid ülejäänud eluks relvakandmise kohustusest vabastatud. Meeste meelitamiseks pakkus keiser kohalikele eruväelastele mitmesuguseid hüvesid, millest märkimist väärikisid järgmised: kahekordne sõduripalk, hõbedane medaljon, kuldrubla maksav ühekordne tasu ning erusoldatite teenistusaja vältel nende laste riiklik ülalpidamine. Need olid kaalukad majanduslikud argumentid – nimetatud hüvedest võisid paljud ainult unistada.